

Makkonen, Rauhamäki, Tiittanen, Tolonen, Westergren, Malin

5.10.2021

Valtiovarainministeriö

valtiovarainministerio@vm.fiessi.taavitsainen@gov.fi

VM024:00/2021

VN/2509/2021

Helen Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi VM024:00/2021 ja toteaa lausunnossaan seuraavaa:

Helen Oy näkee lakimuutoksen erittäin hyvänä. Teolliset lämpöpumput, sähkökattilat ja konosalien hukkalämmöt ovat avainasemassa lämmityksen muuttamisessa hiilineutraaliksi. Niiden veromuutos on yksi keskeisimmistä toimista, joka mahdollistaa Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen. Ne ovat polttoon perustumattomia energiaratkaisuja, joilla hyödynnetään hukka- ja ympäristölämpöjä. Energiantuotannossa ollaan siirtymässä polttoon perustumattomiin ratkaisuihin, ja lämpöpumput ovat tässä muutoksessa avainasemassa.

Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Lausunto liittyen 2 §

Lausunnolla olevassa esityksessä kuuluu 2 § kohta 5f seuraavasti: *lämpöpumpulla laitteistoa tai tietyllä alueella toimivaa useiden laitteistojen muodostamaa toiminnallista kokonaisuutta, jossa kaasukompressorin ja kylmäaineen avulla voidaan ottaa lämpöä talteen lämpöpumpun ulkopuolisesta lähteestä;*

1. Helenin näkemyksen mukaan tässä 5f-kokonaisuuden tekstissä on riski väärinkäsitykseen siitä, mitä kuuluu itse lämpöpumppulaitteistoon, koska lämpöpumppuun kuuluu tosiasiallisesti kolme pumppua (1. kiertovesipumppu, joka tuo nesteen pumpulle. 2. lämpöpumppu, joka nostaa nesteen lämpötilan tarvittavaan lämpötilaan. 3. kiertovesipumppu, joka pumppaa nesteen pois pumpulta.) Lämpöpumppu ei toimi ilman mitään näistä kolmesta pumpusta, joten alemmassa veroluokassa tulisi olla kaikkien näiden kolmen pumpun sähkönkäyttö. Täten lakiesityksellä on mahdollista saada ne hyödyt, joita sillä haetaan.

Tätä näkemystä tukee myös AFRYn selvitys (5/2021) valtiovarainministeriölle lämpöpumppujen ja konosalien energiaverotuksesta, jossa todetaan: *Kaukolämpöverkon kiertovesipumppuja voidaan operoida osin epäoptimaalisesti verotuksen vuoksi, kun verkon varrella olevat kiertovesipumput ovat korkeammassa sähköveroluokassa. Geolämpöratkaisuiden keruupiireissä ja merivesilämpöpumpuissa myös kiertovesipumppujen sähköverotuksella on vaikutusta tuotantokustannuksiin. Sekä tavoitellun polttoon perustumattoman lämmöntuotannon kannustavuuden että verotuksen toteutettavuuden kannalta voisi olla perusteltua, että myös kiertovesipumput siirrettäisiin samaan veroluokkaan kuin lämpöpumput.*

Asian voisi ratkaista lisäämällä lakitekstiin näiden kiertovesipumppujen määritelmän mukaan määritelmälistauksen esimerkiksi tällä tavalla: *lämpöpumppulaitoksen lämmön kiertovesipumpulla lämmön tuotantolaitteistossa olevaa kiertovesipumppua, jota käytetään siirtämään lämmönlähteestä lämpöä nesteeseen sitoutuneena lämpöpumpun höyrystimelle joko suoraan tai lämmönsiirtimen kautta; sekä kaukolämpöverkon kiertovesipumput eli lämpöpumpulta lähtevän nesteen kierrättämiseen tarvittava pumppaus.*

2. Helenin näkemyksen mukaan tässä 5f-kokonaisuudessa kannattaisi erikseen mainita kaukojäähdystä tekevät lämpöpumput ja lakitekstiä olisi hyödyllistä täsmentää. Hallituksen esityksen perusteluissa (2 §, s. 32) lämpöpumpun määrittelyssä on erikseen mainittu kaukokylmä, mutta se kannattaisi käsitellä tarkemmin

itse laissa tässä pykälässä lisäämällä siihen kaukokylmä- tai kaukojäähdytys-sana sekä kaukojäähdytyksen määritelmä (esimerkiksi Energiateollisuus ry:n verkkosivuilla määritelmä kaukojäähdytykselle: ”*Kaukojäähdytys on keskitetysti tuotetun jäähdytetyn veden putkistoissa tapahtuvaa jakelua useille rakennuksille, joissa sitä hyödynnetään jäähdytykseen.*”). Määrittelyä on tehty pidemmälle Energiateollisuus ry:n työryhmätoiminnassa, jossa muodostunut määritelmä on alla.

Kaukojäähdytyksellä tarkoitetaan keskitetyistä tai hajautetuista tuotantolähteistä peräisin olevaa kylmän veden muodossa olevaa energiaa, jota jaetaan kaukojäähdytysverkon välityksellä useisiin rakennuksiin tai kohteisiin käytettäväksi viilennykseen tai jäähdytykseen sisätiloissa tai prosesseissa.

Kaukojäähdytysverkolla tarkoitetaan toisiinsa liitetyistä kaukojäähdytysjohdoista sekä kaikista niihin kuuluvista säiliöstä, laitteista ja laitteistoista sekä kaukojäähdytysverkon käyttöä ja kaukojäähdytyspalveluiden tuottamista palvelevista muista laitteista muodostettua kokonaisuutta, jonka kautta kaukolämpöryitys toimittaa jäähdytysenergiaa asiakkaille.

Kaukolämpöryityksellä tarkoitetaan elinkeinonharjoittajaa, joka vastaa kaukolämpö- ja/tai kaukojäähdytysverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä ja hallinnoi kaukolämpö/-jäähdytysjärjestelmää siten, että asiakkaille toimitettu palvelu täyttää asiakkaan kanssa kirjallisesti sovitut laatukriteerit.

3. Lisäksi kohdassa 5f rajataan tarpeettomasti lämpöpumpun käyttämä teknologia *kaasukompressoriksi*, kun teknologia voi olla esimerkiksi absorptiolämpöpumppu. Helen näkee, että määritelmä tulisi olla teknologianeutraali: esimerkiksi jättämällä pois sanat *kaasukompressorin ja kylmäaine*.

Lausunnolla olevassa esityksessä kohta 5 h) kuuluu seuraavasti: sähkökattilalla sähköenergiaa lämmönlähteenä käyttävää paineastiaa, jossa lämmitetään tai höyrystetään nestettä;

Helenin näkemykseen lakiesityksessä kannattaisi käyttää paineastian sijaan sanaa astia, sillä jatkossa sähkökattiloita voidaan hyödyntää mm. sellaisten varastointiratkaisujen yhteydessä, joissa lämpö varastoidaan muutoin kuin kuumana nesteenä tai paineastiaa hyödyntämällä. Näin ollen kohdassa kannattaisi mainita sanan neste lisäksi kaasu, sillä sähkökattiloissa voidaan käyttää kaasua (kuten esimerkiksi ilmaa).

Lausunnolla olevassa esityksessä kohta 5 j) kuuluu seuraavasti: geotermisen lämmön kiertovesipumpulla geotermisen lämmön tuotantolaitteistossa olevaa kiertovesipumppua, jota käytetään siirtämään lämmönlähteestä lämpöä veteen sitoutuneena lämpöpumpun höyrystimelle;

Helenin näkemykseen lakiesityksessä kannattaisi käyttää kautta linjan sanaa neste (vrt. vesi). Näin sanavalinta ei estä muiden nesteiden kuin veden käyttöä järjestelmissä.

Lausunnolla olevassa esityksessä kuuluu 2 § kohta 12 seuraavasti: *voimalaitoksella tietyllä alueella toimivaa toiminnallista kokonaisuutta, jonka tarkoituksena on tuottaa sähköä tai sähköä ja lämpöä sekä varastoida sähköä sähkövarastossa; voimalaitosalueella hukkalämpöä hyödyntävien lämpöpumppujen ei katsota kuuluvan voimalaitoskokonaisuuteen;*

Näkemyksemme mukaan lain tavoitteiden mukaista olisi sisällyttää hukkalämpöjen lisäksi myös ympäristölämmöt. Tällöin alueella olisi mahdollista hyödyntää maasta, merestä ja ilmasta lämpöpumpuilla saatavat lämmöt samalla logiikalla. Kyseisen momentin viimeinen lause voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti: ”voimalaitosalueella hukkalämpöä tai ympäristön lämpöä hyödyntävien lämpöpumppujen ei katsota kuuluvan voimalaitoskokonaisuuteen”,

Lausunto liittyen 4 § (Veron määrä)

Lausunnolla olevassa esityksessä kuuluu seuraavasti: *Verotaulukon 2 veroluokan II veroa suoritetaan myös sähköstä, joka käytetään geotermisen lämmön kiertovesipumpussa tai sellaisessa lämpöpumpussa, jonka nimellislämpöteho on vähintään yksi megawatti taikka kaukolämpöverkkoon liitetyssä lämpöpumpussa tai sähkökattilassa.*

1. Helen kannattaa sitä, että geotermisen lämmön kiertovesipumppujen lisäksi myös kaukolämpöverkoston liitettyjen lämpöpumppujen kiertovesipumppujen käyttämä sähkö siirretään II veroluokkaan. Kaukolämpöjärjestelmän kiertovesipumppujen sähkön siirtäminen kaikkien II veroluokkaan lisäisi energiatehokkuutta ja auttaisi optimaalisen järjestelmän suunnittelussa. AFRYn selvityksessä (5/2021) valtiovarainministeriölle lämpöpumppujen ja konesalien energiaverotuksesta todetaan: *energiajärjestelmän kannalta tarkasteltuna voisi olla perusteltua sisällyttää alempaan veroluokkaan kaikki kiertovesipumput. Kaukolämpöverkon varrella olevien kiertovesipumppujen alhaisempi sähköveroluokka voisi osin tukea kaukolämpöverkon ajon optimointia ja täten lisätä energiatehokkuutta. Nykyinen verotus ohjaa pumppaamaan mieluiten voimalaitosten yhteydessä olevilla pumpuilla näiden pumppujen sähkönkäytön kuullessa verottoman omakäyttösähkön piiriin. Tällöin voidaan päätyä pumppaamaan moninkertainen vesimäärä tarpeeseen verrattuna. Lisäksi voidaan päätyä ajamaan verkossa yllämpöä, jotta tarvittava lämpö saadaan siirrettyä. Tämä lisää kaukolämpöverkon häviöitä.*

Tällöin 4 §:n kyseinen momentti voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti: *Verotaulukon 2 veroluokan II veroa suoritetaan myös sähköstä, joka käytetään geotermisen lämmön kiertovesipumpussa tai sellaisessa lämpöpumpussa, jonka nimellislämpöteho on vähintään yksi megawatti taikka kaukolämpöverkkoon liitetyssä lämpöpumpussa tai sähkökattilassa sekä kaukolämpöverkoston liitettyjen lämpöpumppujen kiertovesipumppuissa.*

2. Kaukolämpöverkon ulkopuolisten lämpöpumppujen (tai sellaisten muodostamien toiminnallisten kokonaisuuksien) verottomuuden kokoraja 1 MW on Helenin näkemyksen mukaan hyvä, sillä se ohjaa myös toimitusvarmuuden kannalta varmempiin kokonaisuuksiin kaukolämpöverkon ulkopuolella. Lisäksi laki ei tällöin ohjaa kiinteistöjä irtautumaan nykyisestä ja tulevan EED-direktiivin määrätelmän mukaisesta energiatehokkaasta kaukolämpöjärjestelmästä. Verrattuna erillisiin kiinteistökohtaisiin lämmitysratkaisuihin, kaukolämpöverkko tarjoaa energijärjestelmään enemmän joustoa ja mahdollisuuden osin varastoida energiaa lämmön muodossa. Siten sähköverkon toiminnan ja sähkön tuotannon kannalta kaukolämmön tehokas hyödyntäminen ja joustavuus on tärkeää. Polttamiseen perustuvan tuotannon korvaaminen lämpöpumpuilla isossa mittakaavassa onnistuu keskitetysti kaukolämpöverkon kautta.

Lausunto liittyen 4 a § (veron määrä, konesalit)

Helenin näkemyksen mukaan konesalien energian käytön tehokkuutta (PUE-luku 1,15) ei ole asetettu lakiesityksessä erityisen kunnianhimoiseksi. Kunnianhimoisempi PUE-luku-vaatimus lisäisi energiatehokkuutta sekä hukkalämpöjen hyödyntämistä. Lakiesitystä varten tehdyssä Granlundin selvityksessäkin PUE:lle ehdotettiin 1,12-1,15. Lisäksi nopealla verkkohaulla löytyy useita konesaleja, jotka ilmoittavat PUE-lukunsa olevan alle 1,15.

Lisäksi sivulla 1. kohdassa "lain pääasiallinen sisältö" kuuluu seuraavasti: *Sähköveroluokkaan II kuuluvien konesalien piiriä laajennettaisiin siten, että myös nykyistä pienemmät konesalit olisivat oikeutettuja hankkimaan sähköä sähköveroluokan II verolla. Uusille, vuoden 2021 jälkeen käyttöön otetuille konesaleille säädettäisiin*

Makkonen, Rauhamäki, Tiittanen, Tolonen, Westergren, Malin

5.10.2021

kuitenkin niiden palvelinlaitetehoon, hukkaenergian hyötykäyttöön ja energiatehokkuuteen perustuvia vaatimuksia, jotta ne olisivat oikeutettuja hankkimaan sähköä alennetulla veroluokalla.

Tässä kohdassa tekstin voi tulkita kahdella eri tavalla. Joko niin, että ennen vuotta 2021 käyttöön otetut konesalit pääsevät alempaan sähköveroluokkaan automaattisesti ilman energiatehokkuusvaatimuksia. Tai niin, että ne eivät pääse, vaikka täyttäisivätkin energiatehokkuusvaatimukset.

Helenin näkemyksen mukaan ennen vuotta 2021 käyttöön otettujen pienempien konesalien tulisi päästä alempaan sähköveroluokkaan, mutta niiden tulisi täyttää samat energiatehokkuusvaatimukset, mikäli ne haluavat päästä tähän luokkaan. Tällöin kyseinen tekstikohta voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti: Sähköveroluokkaan II kuuluvien konesalien piiriä laajennettaisiin siten, että myös nykyistä pienemmät konesalit olisivat oikeutettuja hankkimaan sähköä sähköveroluokan II verolla. Konesaleille säädettäisiin kuitenkin niiden palvelinlaitetehoon, hukkaenergian hyötykäyttöön ja energiatehokkuuteen perustuvia vaatimuksia, jotta ne olisivat oikeutettuja hankkimaan sähköä alennetulla veroluokalla.

Lausunto liittyen 4 b § (Veron määrä, biokaasu)

Helen on pettynyt lakiehdotuksen biokaasua koskeviin muutoksiin. Biokaasun käsittely maakaasuun rinnastettavana polttoaineena siirtoverkon kautta hankittuna käytännössä poistaa taloudelliset perusteet lisätä biokaasun käyttöä lämmöntuotannossa. Esitys on ilmeisessä ristiriidassa hallituksen tavoitteiden kanssa lisätä biokaasun käyttöä ja tuotantoa. Laajennettuna tämä estää myös muiden puhtaiden kaasujen hankinnan Gasgridin siirtoverkon kautta. Myös siirtoverkkoon syötetylle, lämmitykseen käytettävälle biokaasulle tulee löytää vähintään nykytilannetta vastaava verotustekninen menettely verottomuuden osoittamiseksi. Esimerkiksi EU:n päästökaupassa on käytössä toimintamallit, joita käyttäen biokaasusta ei tarvitse maksaa päästömaksua.

Helenin näkemyksen mukaan on harhaanjohtavaa väittää lakiesityksen esittelyosassa, että biokaasu lämmityskäytössä säilyy verottomana, kun tosiasiallisesti ”verotusteknisistä syistä” se menee verolle, kuten tässä pykälässä selkeästi kerrotaan. Lakiesityksestä saa kuvan, että lämmityskäytössä biokaasu voi olla verotonta vain, jos biokaasu on tuotettu saman jakeluverkon alueella. Täten biokaasua ei voisi siirtää jakeluverkkojen välillä siten, että verottomuus säilyisi. Helenin kaasua käyttävät laitokset on liitetty suoraan Gasgridin siirtoverkkoon, joten tämän esityksen mukaan veroton biokaasun käyttö muuttuisi mahdottomaksi.

Lisäksi esityksessä olevalle yhdistetyn sähkön ja lämmöntuotannon (CHP) verotaulukossa on verotasot biokaasulle: CHP-tuotannossa biokaasulla on aina vähintään 2,784 €/MWh vero (jos kaikki muut edellytykset täyttyisivät ja samassa jakeluverkossa syntyvä biokaasu on tuotettu jätteistä tms kestävyyskriteerit täyttäen). Tämä haittaa merkittävästi biokaasun käyttömahdollisuuksia lämmityksessä, eikä täytä sitä henkeä, että biokaasua ei verotettaisi lämmityskäytössä.

Helen toivoo ehdotuksen korjaamista siten, että biokaasun käyttäminen lämmityksessä aidosti säilyisi verottomana.

Jos biokaasun käsittelyä ei kyetä ratkaisemaan hallituksen linjaamalla tavalla ja nopeassa aikataulussa, tulisi se Helenin näkemyksen mukaan irrottaa tästä lakipaketista ja käsitellä itsenäisenä esityksenä. Näin biokaasuesitys ei estä tai hidasta lämpöpumppujen ja muiden polttoon perustumattomien teknologioiden sähköverotuksen muutosta.

Lausunto liittyen hallituksen esityksen kohtaan 9 (Voimaantulo)

Esityksen mukaan lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022. Lämpöpumpuissa, sähkökattiloissa ja geotermisen lämpölaitoksen kiertovesipumpuissa käytettävän sähkön sähköveroluokan muutos samoin kuin ammattimaisen vesiviljelyn energiaveron palautusta koskeva muutos tulisivat kuitenkin voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana sen jälkeen, kun tarvittavat EU-hyväksynät kyseisille verotuille on saatu.

Makkonen, Rauhamäki, Tiittanen, Tolonen, Westergren, Malin

5.10.2021

Olemme huolissamme muutoksen aikataulusta ja toivomme Suomen valtion käyttävän käytettävissään olevia keinoja muutoksen kiirehtimiseen EU-hyväksynnän osalta. Veromuutos on tärkeä signaali kaikille energiayhtiöille ja energiantensiivisille teollisuusyrityksille siitä, että alan kannattaa tehdä polttoon perustumattomia energiaratkaisuja ja kannustaa kaikki toimijoita ympäri Suomen lisäämään investointeja, työtä ja toimeentuloa koko Suomeen.

Helen Oy näkee, että EU-notifikaatio ei saisi hidastaa veroluokan alentamisen voimaansaattamista ja se pitäisi toimeenpanna vuoden 2022 alusta. Notifikaatioprosessia sovelletaan yleisesti EU:n sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevissa kysymyksissä, joissa tarvitaan Euroopan komission kilpailupääosaston näkemystä, onko kyseessä valtiotuki tai heikentääkö kansallinen lakimuutos unionin sisämarkkinoiden toimivuutta. Helen Oy näkee, että konesalien ja lämpöpumppujen veroasteen alentaminen luokkaan II on EU:n energiaverodirektiivin mukainen lainsäädäntöesitys ja tulisi toimeenpanna nopeasti huolimatta uusittavasta EU-energiaverodirektiivistä.

Helen Oy näkee, että lämpöpumppujen ja konesalien veroasteen alentamista ei tule nähdä EU:n valtiontukisääntelyn perusteella valtiontukena, koska Suomessa käytössä oleva polttoaineen energiasisältöön sekä elinkaarenaikaisiin hiilidioksidipäästöihin rakentuva energiaverojärjestelmä perustuu objektiivisuuteen ja sitä sovelletaan yhdenmukaisesti kaikkiin kilpaileviin tuotteisiin, eikä siihen siten katsota sisältyvän valtiontukea.

Juha-Pekka Weckström, toimitusjohtaja, Helen Oy

Lisätietojen antaja: **Maiju Westergren**, johtaja, Vastuullisuus ja yhteiskuntasuhteet, Helen Oy